

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG LEGFELSŐBB BÍRÓSÁGA

2/2002. BJE

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bíróságának büntető jogegységi tanácsa Budapesten, a 2002. év április 26. napján tartott nem nyilvános ülésén a Legfelsőbb Bíróság elnökhelyettesének indítványa alapján meghozta a következő

jogegységi határozatot

I. Nem valósítja meg a vámorgazdaság mellett az adócsalást, aki a vámorgazdaság útján birtokába került csempészett vámárura vonatkozó adóbevallási kötelezettségének nem tesz eleget.

II. Ha a csempészett vámáru egyben jövedéki termék is, annak megszerzője jövedéki orgazdaságot követ el.

Indokolás

A Legfelsőbb Bíróság elnökhelyettese a Bszi. 29. §-a /1/ bekezdésének b/ pontja és a 31. §-a /1/ bekezdése alapján az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében jogegységi eljárás lefolytatását és jogegységi határozat hozatalát indítványozta abban a jogértelmezési kérdésben, hogy ha a vámorgazda nem tesz eleget a vámorgazdasággal megszerzett csempészett vámárura vonatkozó adóbevallási kötelezettségének, elköveti-e a vámorgazdaság mellett az adócsalás bűncselekményét is, vagy ez esetben a halmazat csak látszólagos.

Az indítvány az eltérő bírói gyakorlatra a következő döntéseket hozta fel:

A Szolnoki Városi Bíróság 6.B.89/1999/26. számú ítéletében megállapította a vámorgazdaság mellett az adócsalás bűncselekményét is, ezt a másodfokon eljáró Jász - Nagykun - Szolnok Megyei Bíróság az 1.Bf.853/1999/5. számú másodfokú ítéletén helyesnek találta, kifejtve, hogy „ha vámárút legálisan birtoklónak a vámterheket meg kell fizetni, ezen kötelezettség alól az azok birtokába bűncselekmény elkövetése útján jutó sem mentesülhet”. A határozat utal a termékimporttal kapcsolatban az általános forgalmi adófizetési kötelezettséget megállapító 1992. LXXIV. törvény 13. §-

a 22. pontjának /3/ bekezdésére, mely szerint az importált terméket birtoklót adófizetési kötelezettség terheli.

Ugyancsak halmazat megállapításra került sor a Karcagi Városi Bíróság 1.B.399/1998/4. számú, továbbá a Szolnoki Városi Bíróság 6.B.1809/1998/6. számú - első fokon jogerőre emelkedett - ítéleteiben. A rövidített indokolású ítéletek szükségképpen nem tartalmazznak részletes indokolást, a Szolnoki Városi Bíróság ítélete az alkalmazott jogszabályok között felsorolja az 1997. évi CIII. törvény 15. §-a /2/ bekezdésének b/ és 17. §-a /3/ bekezdésének e/ pontját, amely jogszabályhelyek a jövedéki adóval kapcsolatos kötelezettséget fogalmazzák meg.

A fentiektől eltérően a Pécsi Városi Bíróság a 2.B.1043/2001/6. számú ítéletében hasonló tényállású ügyben csak vámorgazdaság büntettségében látta megállapíthatónak azoknak az elkövetőknek a bűnösségét, akik a jogellenesen importált jövedéki termék /dohányáru/ vonatkozásában nem tettek eleget az általános forgalmi adó és jövedéki adó fizetési kötelezettségüknek, az adócsalásban nem. Az indokolás kifejti, hogy önmagában az adófizetési kötelezettség keletkezése, sőt még az adó meg nem fizetése még nem bűncselekmény, a vádlottak adóbevallási kötelezettségüknek csak olyképpen tudtak volna eleget tenni, ha feltárják a hatóság előtt a csempészett eredetű dohányáru külföldre szállítására irányuló tevékenységüket, ezért az adózatlan jövedéki termék megszerzésében testet öltő adókötelezettség eltitkolása büntetlen utócsselekmény. Ezzel az állásponttal a másodfokon eljáró Baranya Megyei Bíróság is egyetértett, és a 3.Bf.712/2001/3. számú végzésében ezzel kapcsolatban - tankönyvekben megnyilvánuló jogirodalmi álláspontokra is hivatkozással - kifejtette, hogy „a vagyon elleni avagy más bűncselekmények elkövetéséből származó vagyoni előny vonatkozásában az adójogszabályokban előírt kötelezettségek elmulasztása és ezzel összefüggésben az adóbevételek csökkentése büntetlen utócsselekmény, arra tehát az elkövetők büntetőjogi felelőssége - a látszólagos anyagi halmazatra figyelemmel - nem terjed ki”.

A jogegységi tanács a jogértelmezési probléma eldöntése során a következőkre volt figyelemmel.

I.

A Btk. 312. § /1/ bekezdésének a/ pontja a csempészetet, míg b/ pontja a vámorgazdaságot rendeli büntetni. A vámorgazdaságot az követi el, aki csempészett vámáru vagyoni haszon végett megszerez, elrejt, vagy elidegenítésében közreműködik.

A vámorgazdaság „csempészett vámárura”, azaz vámellenőrzés alól elvont vámárura követhető el. A vámjogról, a vámeljárásról, valamint a vámigazgatásról szóló 1995.évi C. törvény / a továbbiakban Vámt./ 21. pontja a/ pontja a következő rendelkezést tartalmazza: vámteher: a vám, a termékimportot terhelő általános forgalmi adó, a fogyasztási adó és a jövedéki adó /a továbbiakban együtt: forgalmi adók/, díjak és egyéb, jogszabályon alapuló - nem szolgáltatáshoz vagy mulasztáshoz kötött - kötelező befizetések, ha azokat a vámigazgatási eljárás során kell kivetni.

A csempész tehát az áru becsempészésekor egységesen - esetleg adókat is tartalmazó - „vámterhet” nem fizet, ezért a csempész cselekménye nem minősül a csempészet mellett egyúttal adócsalásnak is, azt a vámteher egységes jellege, az egységes eljárás kizárja, az alaki halmazat tehát csak látszólagos /a későbbi adó be nem vallás és nem fizetés hasonló jogértelmezési kérdéseket vet fel, mint a későbbekben tárgyalandó vámorgazdaság esete/.

A vámorgazda tehát csempészett vámárut vagyoni haszon végett megszerez, elrejt vagy elidegenítésében közreműködik. Ezáltal a vámorgazda tipikus esetben a csempészett vámáru megszerzőjévé, birtokosává válik. Mivel vannak olyan rendelkezések, amelyek a vámáru birtokosára nézve, illetve annak jogellenes megszerzőjére nézve is adózási /bevallási, adófizetési/ kötelezettséget állapítanak meg - az általános forgalmi adóra és jövedéki adóra nézve a már hivatkozott rendelkezések - felvetődik a vámorgazda adócsalásért való büntetőjogi felelősségének a kérdése.

E körben az vizsgálendő, hogy az elkövető miként tehet eleget a vámorgazdasággal összefüggő adófizetési kötelezettségének. Ha az adózással kapcsolatos jogszabályokban előírt magatartás esetén szükségképpen feltárná a bűncselekmény elkövetését a hatóság előtt, az önfeljelentés lenne, amelyre senki sem kötelezhető. A helyes jogértelmezés szerint tehát az elkövető büntetőjogi felelőssége csak a vámorgazdaságban állapítható meg, a halmazat csak látszólagos.

A fenti álláspont alátámasztására a következőkre utal a jogegységi tanács.

Bűnösség nélkül nincs büntetőjogi felelősség, ez következik a Btk. 10. §-ából. A bűnösségnek eleme a normának megfelelő magatartás elvárhatósága. A büntetendő cselekmények elkövetésétől mindenki köteles tartózkodni, a törvény elvárja, hogy az állampolgár magatartását a „közösségi motívum” befolyásolja. Vannak azonban olyan helyzetek, amelyekben ez a büntetőjogi felelősség terhével nem várható el. Az elvárhatóság a bűnösség értékelő /normatív/ eleme, és mindig az elkövető javára érvényesül. Az önfeljelentés

„nem várható el”, ezért a bűnösség hiányában bűncselekmény nem valósul meg.

Ezt az álláspontot támasztja alá az is, hogy a Btk. nem ír elő általános feljelentési kötelezettséget, az a törvény rendszerében csak kivételes. Önmaga feljelentésére sincs tehát törvényi előírás, tehát az önfeljelentés meg nem tétele nem valósíthat meg bűncselekményt.

Ennek az elvnek eljárásjogi vetülete is van: az önvádra kötelezés tilalma, amely szerint senki sem kötelezhető arra, hogy önmagát terhelő vallomást tegyen, és önmaga ellen bizonyítékot szolgáltatasson.

Utal a jogegységi tanács arra is, hogy a fenti jogértelmezés a bírói gyakorlatban is már megfogalmazást nyert a BK 55. számú állásfoglalásban, amely szerint az üzérkedés folytán elkövetett adóelvonás nem lehet alapja az üzérkedés mellett az adócsalás bűnhalmazatban való külön megállapításának. Bár ez az állásfoglalás már nincs hatályban – a BK 118. számú állásfoglalás hatályon kívül helyezte – de az abban kifejtett elv, hogy a halmazat mellőzését az indokolja, hogy az adócsalás megállapítása önfeljelentései kötelezettséget írna elő, érdemben ma is helytálló. Ugyancsak helyesen hangsúlyozta az állásfoglalás, hogy az elv csak a halmazat mellőzésére vonatkozik, nem érinti az adójogi következményeket.

Az elkövető tehát nem követ el azzal adócsalást, ha nem tesz eleget adóbevallási és ezáltal adó befizetési kötelezettségének.

További jogértelmezési kérdést vet fel, ha a vámorgazda adóbevallást tesz, és ebben az általa megszerzett vámáruról valótlan adatokat közöl.

Ebben az esetben a cselekmény megítélésnél annak van jelentősége, hogy az elkövető magatartása megmarad-e a vámáruval kapcsolatos adó körében. Ha megmarad, éppúgy nem terheli büntetőjogi felelősség a valótlan adóbevallásért, mint annak elmulasztásáért.

Ha azonban ezt a keretet túllépi – pl. valótlan, hamis adatokkal, hamis beszerzési bizonylatokkal szerepelteti az általa megszerzett vámáru valamely kedvezmény jogtalan igénybe vétele céljából – az adócsalásért való büntetőjogi felelőssége már nem zárható ki.

Ez esetben büntetőjogilag a „többlet magatartásért” felel, de büntetőjogi felelőssége az „eredeti” – tehát az eredetileg a vámteher részét képező adózási – kötelezettség vonatkozásban nem éled fel, felelős lehet azonban a további jogtalan előnyre, kedvezmény igénybe vételére irányuló jogellenes magatartásért, a magatartás ezen részéért.

Az esetleges magánokirat-hamisítás vonatkozásában - pl. hamis származási bizonylatok felhasználása - a büntetőjogi felelőssége szintén megállapítható.

II.

Mivel a példaként szereplő bírósági határozatokban a csempészett vámáru egyben jövedéki termék is volt /dohányáru/, felvetődik a vámorgazdaságnak és a Btk. 311/A. §-ában szabályozott jövedéki orgazdaság bűncselekménye viszonyának kérdése. E bűncselekményt a Btk.-ba 2001. július 20-i hatállyal a 2001. évi LIX. törvény 2. §-a iktatta be, a jövedéki orgazdaság bűncselekményét az követi el, aki vagyoni haszonszerzés céljából más által jövedéki adózás alól elvont terméket megszerez, tart, felhasznál, forgalomba hoz, vagy azzal kereskedik.

Az adott törvényi tényállás alapján mindkét absztrakt törvényi tényállás alkalmazhatónak látszik.

A halmazat azonban csak látszólagos, csak az egyik bűncselekményért való felelősség állapítható meg, a „specialitás” elve alapján.

A jövedéki orgazdaság a vámorgazdasághoz képest konkrétan határozza meg a büntetőjogi felelősségre vonás feltételeit, mert elkövetési tárgya nem bármely, a vámellenőrzés alól elvont áru, hanem - ezen belül - csak a jövedéki adózás alól elvont áru lehet, emellett a jövedéki orgazdaság további elkövetési magatartásokat is meghatároz.

Kizárólag a súlyosabb megítélésű jövedéki orgazdaság megállapítására kerülhet tehát sor.

Ha azonban az elkövető a csempészett jövedéki terméken kívül egyúttal további olyan csempészett vámárut is megszerez, amely nem jövedéki termék, terhére a jövedéki termékre nézve jövedéki orgazdaság, a nem jövedéki termékre nézve vámorgazdaság állapítandó meg, tehát a két bűncselekmény miatt halmazat megállapításának van helye.

A kifejtettekre figyelemmel a jogegységi tanács a bírósági jogalkalmazás egységének biztosítása érdekében /Bszi. 27. §/ a rendelkező részben foglaltak szerint határozott, és a döntését a Bszi. 32. §-ának /4/ bekezdése alapján a Magyar Közlönyben közzéteszi.

Budapest, 2002. április 26.

*Dr. Kónya István s. k. a tanács elnöke, Dr. Katona Sándor s.k.
előadó bíró, Dr. Berkes György s.k. bíró, dr. Domokos Jenő s.k.
bíró, Dr. Bíró András s.k. bíró.*

A kiadmány hiteléül:

bírósági tisztviselő